

MC-03

Cost Accounting Paper-I

Time : 3 Hours]

[Total Marks: 100

1. ગમે તે બે નાં જવાબ આપો. (20)
- (અ) પડતર એટલે શું ? પડતરનાં તત્વોનાં આધારે પડતરનાં ખ્યાલનું વર્ગીકરણ સમજાવો. આર્થિક વરદી જથ્થાનું મોડલ પડતરનાં કયા તત્વનાં અંકુશ માટે ઉપયોગમાં લેવાય છે ? આ મોડલની ઉપયોગીતા સમજાવો.
- (બ) ઉત્પાદકતા અને નફાકારકતાનો તફાવત સમજાવો. ઉત્પાદકતામાં કઈ રીતે વધારો કરી શકાય ? નીચી ઉત્પાદકતા અંગેનાં મુખ્ય કારણો વર્ણવો.
- (ક) “સંબંધિત પડતર એ ભવિષ્યની પડતર છે.” આ પડતરનાં અન્ય લક્ષણો સાથે આ વિધાન સમજાવો અને તમારા જવાબને ઉદાહરણ દ્વારા સમજાવો.
- (ડ) “ડૂબેલી પડતરને ભવિષ્યની પડતર સાથે સંબંધ છે.” આ વિધાનની ટીકાત્મક સમીક્ષા કરો અને તમારા જવાબ અંગે ઉદાહરણ આપો.

2. ગમે તે બે નાં જવાબ આપો. (20)
- (અ) શિરોપરી ખર્ચાઓની ઓછી/વધુ વસુલાત એટલે શું ? ઉદાહરણ ધ્વારા વસુલાતનો પૂરક દર સમજાવો.
- (બ) અધ્યનવક એટલે શું ? અધ્યનવક રેખાનો ગુણોત્તર કેવી રીતે નક્કી થાય છે ? અધ્યનવકની ઉપયોગીતા સમજાવો.
- (ક) એક કંપનીના પડતરનાં હિસાબોમાંથી નીચેની માહિતી મેળવવામાં આવી છે.

ઉદાર	કારખાનાનાં શિરોપરી ખર્ચનું ખાતું		જમા
વિગત	રકમ રૂ.	વિગત	રકમ રૂ.
માલ સામાન ખાતાવહી નિયંત્રણ ખાતે	3,00,000	ચાલુ કામ ખાતે	5,00,000
મજૂરી નિયંત્રણ ખાતે	2,00,000	પડતરના નફા નુકશાન ખાતે	1,00,000
બેંક ખાતે	1,00,000		
	6,00,000		6,00,000

વધારાની માહિતી :

ઉત્પાદનનાં એકમો	:	9,800
વેચાણનાં એકમો	:	9,000
અર્ધતૈયાર માલનાં એકમો	:	400 (50% પૂર્ણ)

તપાસ કરતાં જાણવા મળ્યું કે પડતરની 50% ઓછી વસુલાત સંબંધિત તત્વોનાં ભાવ વધારાનું પરિણામ છે. જ્યારે બાકીનાં 50% બિનકાર્યક્ષમતાનાં કારણે છે.

ઉપર મુજબનું ખાતું નવા નિમાયેલા પડતર હિસાબનીશ દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે. તમને એવું લાગે છે કે આ ખાતામાં સુધારા કરવાની જરૂર છે ?

- (i) જો, હા હોય તો, તમામ પ્રકારની ગણતરીઓ અને તેની હિસાબી અસરો જણાવો.
(ii) જો ના હોય તો, તમારો જવાબ તાર્કિક કારણોનાં આધારે સમજાવો.

- (૩) એક કંપની દ્વારા નવા યંત્રની ગોઠવણી અંગેની વિચારણા હાથ ધરવામાં આવેલ છે. તમારી કંપનીનાં સલાહકાર તરીકે કામ ચલાવે નિમણૂંક કરવામાં આવેલ છે.

કંપની દ્વારા 16 એકમોનાં ઉત્પાદન અંગે પ્રણાલિકાગત રીતે નીચે પ્રમાણે પડતર શોધવામાં આવેલ છે.

	રૂ.
પ્રત્યક્ષ માલ સામાન	1,60,000
પ્રત્યક્ષ મજૂરી	4,00,000
(500 કલાક એકમદીઠ અને રૂ. 50 કલાક દીઠ)	
સ્થિર ખર્ચા	<u>2,40,000</u>
કુલ પડતર	8,00,000
+ નફો પડતર નાં 20%	<u>1,60,000</u>
વેચાણ	9,60,000
÷ એકમો	16
એકમ દીઠ વે. કિ.	60,000

કંપનીનો હરીફ આ પેદાશ રૂ. 47,500 માં એકમદીઠ વેચવા તૈયાર છે. જ્યારે તમારી વેચાણ કિંમત રૂ. 60,000 છે. હરીફ 90% અધ્યનવક પર કામ કરે છે. જ્યારે કંપની 80% અધ્યનવક પર કામ કરી શકે છે. કંપનીને કુલ નફો રૂ. 1,60,000 જ કમાવવો છે જેથી નવું યંત્ર વસાવી શકાય. કંપની હરીફ કરતાં ઓછી વેચાણ કિંમતે અપેક્ષિત નફો કમાવવા સમર્થ છે ? નિષ્ણાત તરીકે તમારો અભિપ્રાય કંપનીને આપો.

3. ગુજરાત કંપની દ્વારા પ્રમાણ પડતર પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. તમને એકમદીઠ પ્રમાણ પડતર, વાર્ષિક અંદાજ પત્ર અને ખરેખર પડતર અંગે નીચે પ્રમાણે વિગતો આપવામાં આવેલ છે. (20)

એકમદીઠ પ્રમાણ પડતર :	રૂ.
માલ સામાન ખર્ચ (20 કિલોગ્રામ	2 નાં દરે)
મજૂરી ખર્ચ (5 કલાક	18 નાં દરે)
ચલિત શિરોપરી ખર્ચ (5 કલાક	1.50 ના દરે)
સ્થિર શિરોપરી ખર્ચ (5 કલાક	3 નાં દરે)

વાર્ષિક અંદાજ :

	રૂ.	
ચલિત શિરોપરી ખર્ચ	1,50,000	
સ્થિર શિરોપરી ખર્ચ	3,00,000	
અપેક્ષિત કામનાં કલાકો	1,00,000	પ્રત્યક્ષ કામનાં કલાકો.

ખરેખર પડતર અને આવકનું પત્રક :

કંપની માર્ચ 2005ના માસ દરમ્યાન 1450 એકમોનું ઉત્પાદન અને વેચાણ કર્યું છે. તે અંગેનું આવકનું પત્રક નીચે પ્રમાણે છે.

	રૂ.	
વેચાણ 1450 એકમો × વે.કિ. રૂ. 250		3,62,500
<u>બાદ : કુલ પડતર</u>	રૂ.	
પ્રત્યક્ષ માલ સામાન (30,000 કિલોગ્રામ)	66,000	
પ્રત્યક્ષ મજૂરી (8,000 કલાકો)	1,51,200	
ચલિત શિરોપરી ખર્ચ	11,000	
સ્થિર શિરોપરી ખર્ચ	26,000	2,54,200
	ખરેખર નફો	<u>1,08,300</u>

તમને એવું લાગે છે કે કંપનીનો ખરેખર નફો પ્રમાણ નફા કરતાં ઓછો છે ? તમારા જવાબનાં સમર્થનમાં વેચાણ સિવાયનાં તમામ ખર્ચનાં વિચલનો શોધો. અને કંપનીએ કયા પ્રકારનાં ખર્ચો પર અંકુશ રાખવો જોઈએ તે પણ વર્ણવો.

અથવા

3. (અ) માલસામાન ભાવ વિચલન અને માલસામાન વપરાશ વિચલન ઉદ્ભવવાનાં સંજોગો કયા છે તે જણાવો. (10)
- (બ) પ્રમાણ પડતર પદ્ધતિ એટલે શું ? તેનાં લાભાલાભની ચર્ચા કરો. (10)

4. મોનટેક કંપની લિમિટેડ દ્વારા ઉત્પાદનનું કાર્ય 1-4-2004નાં રોજ શરૂ કરવામાં આવ્યું. કંપનીએ પ્રથમ વર્ષમાં કુલ ઉત્પાદન શક્તિનાં 60% શક્તિએ કામ કરેલ છે. કંપની પોતાના હિસાબો સંકલિત પદ્ધતિએ રાખે છે. કંપનીનું તા. 31-3-2005 નાં રોજનું કાર્યુ સરવૈયુ નીચે પ્રમાણે છે. (20)

તા. 31-3-2005નાં રોજનું કાર્યુ સરવૈયુ

વિગત	ઉધાર બાકી રૂ.	જમા બાકી રૂ.
શેર મૂડી	—	20,00,000
અનામતો અને વધારો	—	2,50,000
માલ અંગેના લેણદારો	—	2,50,000
સ્થિર મિલકતો	7,00,000	—
ચાલુ મિલકતો : માલસામાન ખાતાવહી નિયંત્રણ ખાતુ	3,00,000	—
અર્ધતૈયાર માલ નિયંત્રણ ખાતું		—
માલસામાન	1,50,000	
મજૂરી	1,80,000	
કારખાનાનાં ખર્ચાં	<u>2,70,000</u>	
તૈયાર માલ નિયંત્રણ ખાતું (2000 એકમો)	5,00,000	—
રોકડ અને બેંક	1,00,000	
દેવાદારો	3,00,000	
	<u>25,00,000</u>	<u>25,00,000</u>

વર્ષ 2004-05ની ઐતિહાસિક માહિતી :

- (1) કંપની તૈયાર માલનો આખરનો સ્ટોક દરેક વર્ષનાં ઉત્પાદનનાં $16\frac{2}{3}$ % રાખે છે. અને ફીફો પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરે છે.
- (2) કુલ ખરીદી રૂ. 15,00,000 અને કાર્યામાલનો આખરનો સ્ટોક દર વર્ષે હાલની રકમ જેટલો જ રાખવામાં આવશે.
- (3) ઉત્પાદનનાં વધારા/ઘટાડાની અસર ચાલુ કામ ખાતાની આખર બાકી પર થશે નહીં.
- (4) અર્ધતૈયાર માલનાં આખર સ્ટોકમાં કાર્યામાલની ખરીદીનાં 10%, ચૂકવેલ મજૂરીનાં 20% અને કારખાનાનાં ખર્ચાનાં 30% સમાયેલા છે.
- (5) કારખાનાનાં ખર્ચામાં રૂ. 6,00,000 સ્થિર છે.
- (6) વહીવટી ખર્ચા અને વેચાણ ખર્ચા બન્ને સ્થિર છે.

- (7) વર્ષનું ઉત્પાદન 12,000 એકમોનું છે.
- (8) વર્ષનો નફો કુલ પડતરનાં 30% લેખે રૂ. 8,25,000 છે.
- (9) કોઈ પણ શિરોપરી ખર્ચમાં ઓછી/વધુ વસુલાત ઉદ્ભવી નથી.
- (10) લેણદારો-દેવાદારોની આખર બાકીમાં કોઈ ફેરફાર થશે નહીં.

અંદાજીત માહિતી વર્ષ 2005-06 :

- (1) ઉત્પાદનમાં 50% નો વધારો થશે.
- (2) વેચાણ કિંમત એકમદીઠ રૂ. 375 નક્કી કરેલ છે.

તૈયાર કરો : (1) જરૂરી ખાતાઓ
(2) વર્ષ 2005-06નાં વર્ષનું અંદાજીત કાચુ સરવૈયું.

અથવા

4. પડતર અંકુશ અને પડતર ઘટાડાનો તફાવત સમજાવો. મૂલ્યનાં પ્રકારો અને મૂલ્ય વિશ્લેષણનાં ફાયદાઓ વિગતવાર ચર્ચો. (20)
5. એક કંપનની ઉત્પાદન ક્ષમતા 2,00,000 એકમોની છે. કંપની એ સામાન્ય ઉત્પાદન ક્ષમતા 80% નક્કી કરેલ છે. તે અંગેનું આવકનું પત્રક નીચે પ્રમાણે છે. (20)

આવકનું પત્રક

	રૂ.	રૂ.
ઉત્પાદન અને વેચાણ 1,60,000 એકમો × 42 રૂ.		67,20,000
<u>બાદ</u> : ચલિત પડતર :		
પ્રત્યક્ષ માલસામાન	4,80,000	
પ્રત્યક્ષ મજૂરી	3,20,000	
કારખાનાનાં ચલિત ખર્ચા	1,20,000	
વહીવટી ચલિત ખર્ચા	1,80,000	
વેચાણ ચલિત ખર્ચા	2,40,000	13,40,000
ફાળો		53,80,000
<u>બાદ</u> : સ્થિર ખર્ચા :		
કારખાનાનાં	24,00,000	
વહીવટી	6,00,000	
વેચાણ	3,00,000	33,00,000
પ્રમાણ નફો		20,80,000

ખરેખર પરિણામો :

શરૂઆતનો સ્ટોક	:	20,000	એકમો
ઉત્પાદન	:	1,50,000	એકમો
આખર સ્ટોક	:	10,000	એકમો

કંપનીએ બજારમાં ધીમી ગતિએ દાખલ થવાની નીતિ અપનાવેલ છે. અને પ્રવર્તમાન સંજોગોનાં કારણે કંપનીને વેચાણ કિંમતમાં એકમદીઠ રૂ. 2 ઘટાડો કરવાની ફરજ પડેલ છે. એ સિવાય નક્કી કરેલા પ્રમાણો અને ખરેખર પરિણામો વચ્ચે તફાવત નથી.

સીમાન્ત પડતર અને સમાવેશી પડતર પધ્ધતિ પ્રમાણે પત્રકો બનાવી નફો શોધો. ઉપરાંત બન્ને નફાનું મેળવણી પત્રક પણ તૈયાર કરો.

અથવા

5. ગમે તે બે નાં જવાબ આપો : (20)

- તમે જીત અભિગમ વિશે શું જાણો છો ? “જીત અભિગમનાં સફળ અમલીકરણ માટે તેનાં અવરોધો દુર કરવા જરૂરી છે.” આ વિધાનની અગત્યતા તપાસો.
- પ્રવૃત્તિ આધારિત પડતર પધ્ધતિનો ઉપયોગ પડતરનાં કયા તત્ત્વ માટે કરવામાં આવે છે ? પ્રણાલિકાગત પધ્ધતિ અને પ્રવૃત્તિ આધારિત પડતર પધ્ધતિ વચ્ચેનાં તફાવત સ્પષ્ટ કરો.
- પ્રવૃત્તિ આધારિત પડતર પધ્ધતિનો ખ્યાલ સમજાવી તેનાં લાભો વર્ણવો.
- મૂલ્ય વિશ્લેષણની ટેકનિકો વિશે નોંધ લખો.

Seat No. : _____

MC-03 Cost Accounting Paper-I

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

1. Attempt any **two** : (20)

- (A) What is cost ? Explain the classification of cost on the basis of elements. For control of which element of cost, EOQ model is used ? Explain the utility of this model.
- (B) Distinguish between Productivity and Profitability. How productivity can be improved ? Describe the causes for low productivity.
- (C) “The relevant cost is a future cost.” Explain this statement with other characteristics of this cost and illustrate your answer.
- (D) “Sunk cost is associated with future cost.” Critically evaluate this statement and illustrate your answer.

2. Attempt any **two** : (20)

- (A) What is under/over recovery of overheads ? Explain supplementary recovery rate with illustration.
- (B) What is learning curve ? How learning curve ratio will be determined ? Explain usefulness of learning curve.
- (C) The following information is extracted from the cost record of a company :

<i>Dr.</i>		Factory Overheads account		<i>Cr.</i>	
Particulars	Amount Rs.	Particulars	Amount Rs.		
To Stores Ledger Control A/c	3,00,000	By Work-in-Progress A/c	5,00,000		
To Labour Control A/c	2,00,000	By Costing Profit and Loss A/c	1,00,000		
To Bank A/c	1,00,000				
	6,00,000			6,00,000	

Additional information :

Units produced : 9,800
Units sold : 9,000
Units of WIP : 400 (50% Complete)

On investigation it was found that 50% of under recovery is the result of price rise in the concerned elements. While the remaining 50% is due to inefficiency.

The above mentioned account is prepared by newly appointed Cost Accountant. Do you feel that corrections are required in this account ?

- (i) If Yes, give all necessary calculations and accounting treatments.
 - (ii) If No, explain your answer on the basis of logical reasons.
- (D) A Company has planned to install new machine in the factory. You are appointed as a temporary consultant.

The company has prepared following conventional cost statement for production of 16 machines.

	Rs.
Direct Material	1,60,000
Direct Labour (500 Hours per unit and Rs. 50 per hour)	4,00,000
Fixed cost	<u>2,40,000</u>
Total Cost	8,00,000
+ Profit (20% of cost)	<u>1,60,000</u>
Sales	9,60,000
÷ Units	16
Per Unit Selling Price	60,000

The Competitor of the company is prepared to supply a machine at Rs. 47,500. While the company's selling price is Rs. 60,000 per machine. The Competitor works at 90% learning curve, on the other hand, company can work at 80% learning curve. In order to install new machine company has to earn profit of Rs. 1,60,000. Is the company able to earn expected profit at lower selling price than that of the Competitor's selling price ? As an expert give your opinion to the company.

3. Gujarat Company uses Standard Costing System. You are provided the following information for per unit standard cost, annual budget and actual cost. **(20)**

Per unit standard cost :

- Material cost (20 kgs @ Rs. 2 per kg)
- Labour cost (5 Hours @ Rs. 18 per hour)
- Variable overheads (5 Hours @ Rs. 1.50 per hour)
- Fixed overheads (5 Hours @ Rs. 3 per hour)

Annual budget :

	Rs.
Variable overheads	1,50,000
Fixed overheads	3,00,000
Expected working hours	1,00,000 Direct labour hours.

Statement of actual cost and income :

During the month of March 2005, Company has produced and sold 1450 units. Its income statement is as follows.

		Rs.
Sales : 1450 Units × Selling price Rs. 250		3,62,500
<u>Less</u> : Total cost	Rs.	
Direct Material (30,000 kgs)	66,000	
Direct Labour (8,000 hours)	1,51,200	
Variable overheads	11,000	
Fixed overheads	<u>26,000</u>	<u>2,54,200</u>
Actual Profit		<u>1,08,300</u>

Do you think that the actual profit of the company is less than standard profit ? In support of your answer calculate all costs variances excluding sales variance. And suggest that on which costs control to be exercised by the company.

OR

3. (A) What are the various circumstances under which material price and material usage variances are likely to arise ? **(10)**
- (B) What is standard costing ? Discuss its benefits and limitations. **(10)**

4. Montek Company Limited has commenced production activity from 1-4-2004. In the first year company has worked at 60% of total production capacity. Company maintains its account under integrated system. The Trial Balance of the company as at 31-3-2005 is as under. (20)

Trial Balance as at 31-3-2005

Particulars	Debit Balance (Rs.)	Credit Balance (Rs.)
Share Capital	–	20,00,000
Reserves and Surplus	–	2,50,000
Creditors for goods	–	2,50,000
Fixed assets	7,00,000	–
Current Assets : Stores Ledger Control A/c	3,00,000	–
Work-in-progress control A/c :		
Material	1,50,000	
Labour	1,80,000	
Factory overheads <u>2,70,000</u>	6,00,000	–
Finished Stock Control A/c (2000 units)	5,00,000	–
Cash and Bank	1,00,000	
Debtors	3,00,000	
	25,00,000	25,00,000

Historical information for the year 2004-05 :

- (1) The company maintains its closing stock of finished goods, $16\frac{2}{3}\%$ of total production of each year and uses FIFO method.
- (2) Total purchase is Rs. 15,00,000 and the value of closing stock of raw materials will be maintained at the same amount.
- (3) There will not be any effect of increase/decrease in production on closing balance of work-in-progress.
- (4) In the closing stock of work-in-progress 10% of raw materials purchased, 20% of wages paid and 30% of factory overheads are included.
- (5) In factory overheads Rs. 6,00,000 are fixed.
- (6) Both administration and sales expenses are fixed.

- (7) The production of the year is 12,000 units.
- (8) The total profit of the year is Rs. 8,25,000, which is 30% of total cost.
- (9) No under/over recovery of overheads is reported.
- (10) The closing balances of debtors and creditors would remain unchanged.

Estimated information for the year 2005-06 :

- (1) Production would increase by 50%
- (2) Selling price is determined at Rs. 375 per unit.

Prepare :

- (1) Necessary accounts
- (2) Estimated Trial Balance for the year 2005-06.

OR

4. Distinguish between Cost control and Cost reduction. Discuss in detail types of value and benefits of value analysis. (20)

5. A company has production capacity of 2,00,000 units. The company has determined 80% capacity as normal capacity. In this regard income statement is as follows. (20)

Income Statement

	Rs.	Rs.
Production and Sales 1,60,000 units × Rs. 42		67,20,000
<u>Less</u> : Variable cost :		
Direct Material	4,80,000	
Direct Labour	3,20,000	
Factory Variable Overheads	1,20,000	
Administration Variable Overheads	1,80,000	
Sales Variable Overheads	2,40,000	13,40,000
Contribution		53,80,000
<u>Less</u> : Fixed costs :		
Factory	24,00,000	
Administration	6,00,000	
Sales	3,00,000	33,00,000
Standard Profit		20,80,000

Actual results :

Opening stock	:	20,000 units
Production	:	1,50,000 units
Closing stock	:	10,000 units

The Company has adopted penetration policy to enter in the market. Due to prevailing circumstances company was compelled to reduce its selling price by Rs. 2 per unit. Except this no other variances between standards and actual are reported.

Prepare statement under marginal cost and absorption cost method and determine profit. In addition to this prepare reconciliation statement of both the profits.

OR

5. Attempt any **two** : **(20)**

- (A) What do you know about JIT approach ? “The elimination of its hurdles is essential for successful implementation of JIT”. Explain the significance of this statement.
 - (B) For which element of cost, the Activity Based Costing is used ? Distinguish between Traditional method and Activity Based Costing method.
 - (C) Explain the concept of Activity Based Costing and discuss its benefits.
 - (D) Write note on techniques of value analysis.
-